

Romantilises laadis sõltuvuslugu

Pjotr Tšaikovski ooper "Padaemand". Dirigent Eri Klas, lavastaja Arne Mikk, kunstnik Eldor Renter. Osades Aleksandrs Antonenko (Läti Rahvusooper), Inesa Galante (Düsseldorfi Ooper), Riina Airene, Jassi Zahharov, Rauno Elp, Roland Liiv, Leonid Savitski jt. Rahvusooper Estonia Sümfooniaorkester ja ooperikoor.
Esietendus 16. IV rahvusooperis Estonia.

Arne Miku tähtpäeva etendus Eldor Renteri kujundusega on vanameistrite täpne ja hästi doseeritud töö, mille suurim kordaminek on psühholoogiline pinge. Esietenduse väärtust tõstis Eri Klasi võimas dirigeerimine ja külalisolistide, eriti Hermanni osatäitja erendus.

Kõige sugestiivsemalt mõjus meie lauljatest Riina Airene Krahvina – ja seda nii lavastuslike võtete kui ka osatäitja omapoolse panuse tõttu.

Tuntud headuses on Miku ruumitaju: lava tagaosas asub suur sild kahe trepi ja mitmel tasandil väljapääsudega. Nendel liikumise pingestab näitlejate lähenemisi-kaugenemisi.

Teema iseenesest on täna teravalt aktuaalne: mängurlus ehk moodsama sõnaga sõltuvus. Kasiinosid luuakse vähemalt Tallinnas aina juurde; hiljuti siin viibinud Itaalia dirigent ütles, et teil on lausa kasiinode linn, tema polevat kuskil sellist kontsentratsiooni ja linnapildis karjuvat domineerimist näinud.

Selles mõttes haarab Mikk kohe härjal sarvist – lapsehoidja-stseeni asemel kihutab lavale eksalteeritud olekus Hermann. Algul on ta küll lootusetult armunud kõrgseltskonna neidu, kes pealegi kihlatud, kuid peatselt leiab tema kirk uue, veel tugevama adressaadi. Nimelt on neiu krahvinnast vanaema, hüüdnimeks Padaemand, valduses kolme võidu-kaardi saladus. Liisa annab Hermannile vanaema magamistoa võtme, et see sealtkaudu neiu juurde pääseks, aga Hermannil paelub rohkem juba kaardisaladus. (Milline võimalus paralleeliks tänapäevaga – kui palju noori

elistab omavahelisele suhtlemisele arvutielu.) Vanadaam saab ähvardamise peale südame-ataki, kuid avab saladuse ohvitserile košmaarses unenäos, kus õnne tingimuseks nimetab Liisaga abiellumise. Hermannil poolhullunud olek viib aga neiu enesetapuni ning ohvitser tormab siis kaardilauda. Kindla võiduässä asemel on aga äkki mehe peos hoopis needusena ilmunud padaemand. Ning Miku lavastuses käriseb kaardilaua kõrval seisev kaart ja selle tagant ilmub viirastusena Padaemanda kuju. Muide – sümbolina on see kärisenud kaart ka etenduse alguses selsamal kohal.

Näitlejad ei näi aga seda kaartide hulka, mis neid ümbritseb, üldse märkavat. Kah kõnekas, kuigi mõnikord võiks mõni kaart kasvõi lavapinnast veidi kõrgem olla, et selle otsa näiteks komistada või esile kerkida või midagi muud sellist. Liisa jookseb end uputama üle mahajoonistatud kaardi. Kaardilaud on ikka "Padaemanda" lavastuse sümbol olnud. Estonias 1996 külalisetendusel käinud Moskva eksperimentaalteatri Helikon lavastuses hoidis keset lava pea ainsa kujunduselemendina lösutav kaardilaud tegelasi nagu ämblik oma niidi otsas. Mikk on kogu lava tinglikult kaardilauaks muutnud.

On vana salmikutarikus, et armastuse vastu aitab kas surm või veel suurem armastus. Hermannil armastus Liisa vastu ei kustu sotsiaalsete takistuste (erinev päritolu, Liisa peigmees) tõttu, selle võidab ainult veel suurem kirk – mängurlus. Igvane teema, mille haiglaslike sümptomite äratundmiseks olla uue aja kasiinotöötajadki välja koolitatud. XIX sajandi Peterburi ringkondades lisandus sellele veel surmakultus. Surmaga mängiti. Mäng oli pime vene rulett, duellid ja muud püstolilõbusused. Surm oli ka trump, mis kergelt taskust tõmmati, sellega sai iga nõudmist tugevamaks sai keerata. Nii tuleb Hermannil Liisale esimest korda oma tunnetest rääkima kui "surmamineja", peigmees Jeletski aga laulab elujõust. Keda see huvitab. Loomulikult võidab

Liisa südame surma, mitte elu saadik. Et see mäng tulega aga liiga tõsise pöörde võtab, ei oska Liisa aimata enne, kui ollakse liiga kaugel. Nii on mängurlus seegi, mis Liisa hukutab – tunnetega mängimine.

Ja Aleksandrs Antonenko on Hermannil ossa erakordselt hea leid. Kuigi ta mängib pea kogu aeg ühte värvasse – endast väljas, raske pooljooksva sammuga tumedat tegelast. Vokaalselt on ta samuti mõjuv, heliseva ja jõulise hääle ning intensiivselt tundeid häälede integreeriva laulmismaneeriga. Siin on lavastuslikult hea Jeletski-Hermannil duett, jällegi Mikule omaste skulptuurselt väljapeetud poosidega: Jeletski kui elule pöördunu seisab pea kuklas, Hermann surma saadikuna kummargil rõhutatud poosis. Jeletski roll on Rauno Elbi kindlameelsele (mitte eriti nüansseeritud) esitusviisile justkui loodud.

Tegelikult mängib Antonenko Hermannil kõik üle, vastaseks ehk ainult Riina Airene krahvina. Ja eks ta ole nii ka jutustuse autoril Puškinil ning helilooja Tšaikovskil. Airene mängib kiilaspäise krahvina eredaks sellega, et kohanud oma magamistoas noormeest, on tal esimene reaktsioon lehvikuga oma palja pealae häbistust varjata. Ja tema prantsuskeelne aaria oli ooperi sooloonumbritest üks huvitavamalt – sisemise hõõgusega esitatuid.

Ebamaiste *piano*'dega paneb kuulama Liisa osatäitja Inesa Galante, kelle hääle tundub kõrges registris kohati ehk kitsavõitu. Arne Miku kohta tavatult hingeliigutav ja ooperilüüriiliseks kulminatsiooniks tõusev on I vaatus lõpp. Teineteisele läbi hingepiinade siiski armastust tunnistanud Liisa ja Hermann kiirustavad teineteise poole, aga liikumine aeglustub nagu halvatult, lõpuks ulatavad nad põlvili vaevalt teineteise huuli puudutama.

Hea kerge *mezzo* ja armsa karakteriloomega jääb meelde pastoraali Helen Lokuta. Polinana jäi ta kaunilt pehme hääle veidi tuhmiks ja kõrgustes pressituks. Tenorite järelkasvule annab lootust Roland Liivi hea vokaal, omamoodi

Kõige sugestiivsemalt mõjus meie lauljatest Riina Airene Krahvina.

vastandliku paari moodustasid Leonid Savitski ja Jassi Zahharov. Savitski hääle oli kogu lavastuses meeldiv, aga tegelaskuju elavnes vaid üksikute hetkedel: Zahharov ei olnud kõrgustes alati laitmatu, aga tema hea vormitunne ja aktsentueeritud laulmis- ning näitlemismaneer eristavad ta laval teistest eredalt.

Orkester Eri Klasi käe all elas, hingas ja ka "hingeldas" väga huvitavalt lausa dramaturgiliselt jälgitavaks välja mängitud faktuuris. Paeluvalt kõlasid fagoti-, klarneti- ja trompetisoolod.

Nii oli nüüdisajas ülierutatav teema välja peetud traditsioonilises Tšaikovski-aegses vaimus. Et krahvinnast narkokuninganna teha ja ajaloolisele sõltuvusloole veel üks vint peale keerata, on vaja aga teist meest kui meie lugupeetud juubilar.

HEILI VAUS-TAMM